

se je na šolskem polju sicer silno napredovalo, ali od pamti-veka zanemarjenega ni bilo mogoče na mah poravnati, ker ni bilo dovolj duševne in materialne moči: nedostajalo je namreč učiteljev in denarja. Šolska izobrazba je nekaj silno dragega, a tudi silno potrebnega in koristnega. Med Slovenci so se jele polagoma širiti šole, ljudska izobrazba se je jela polagoma širiti, a do popolnosti imamo še jako dolgo pot. Imamo še jako mnogo krajev zlasti na Kranjskem, kjer ni nobene šole, kjer so šole za silo; kjer so pa šole, so pa v jako slabem stanju. Večinoma so šolski prostori premajhni in za šolo nesposobni. Šole so prenapolnjene z učenci, tako da je nemogoče poučevati uspešno. Največ je enorazrednic s poldnevnim poukom, ki bi morale biti razširjene v dvorazrednice, celo v večrazrednice. V tej kratki dobi je prišel naš narod do izpoznavanja, da so šole in šolska izobrazba nekaj jako koristnega. Naš narod spoštuje in tudi visoko ceni šolo, pa jo tudi obenem mrzi, ko vidi, da jo mora sam vzdrževati ter pošiljati redno v šolo svoje otroke, ki jih nujno potrebuje doma v sedanjih kritičnih časih, ko se vse seli s trebuhom za kruhom po širnem svetu, celo v Ameriko. Da je naš narod vnet za šolo, nam kaže dejstvo, da prosi premnogo občin za šolo, za razširjenje teh ali celo za nove šole. S tem je učiteljstvo dokazalo, da je v polni meri dobilo zaupanje našega naroda, da je vestno izpolnovalo svoje stanovske dolžnosti, da je neumorno delalo in se trudilo ter vkljub groznim nasprotstvom klerikalizma dobilo velik ugled in spoštovanje med narodom. Učiteljstvo in šola sta postala faktor, s katerim se mora hote ali ne hote računati. Ni je več sile, ki bi korist šole, ugled in potrebo učiteljstva izruvala s koreniko iz srca našega naroda. Vsaka grožnja, bodisi tudi s propovednice, vsi že imenovani pastirski listi in tudi Šustersičeve izjave, da je šolstvo prokletstvo za naš narod, da so šole palače med kmetiškimi bajtami, da so šole brezverske in učiteljstvo ravno tako — vse to ne izda prav nič: naš narod želi imeti šol, in sicer veliko šol. Luč napredka, izomike in splošne izobrazbe je zasijala z močnim žarom. Ne da se več ugasniti.

(Dalje.)

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

VI.

Vprašanje: »Bil sem stalno nameščen na štirirazredno ljudsko šolo v M. Ko pridem tja, dobim nekaj oddelke za oddaljene otroke. Ta oddelki imajo štiri učne oddelke, po mojem je to enorazrednica. — Če pa to ni enorazrednica, potem sploh ne vem, v katero kategorijo ljudskih šol sodi. — Vsak učitelj na enorazrednici ima prosto stanovanje in še opravilno doklado. V M. je sicer stanovanje, a le za samca, jaz pa sem oženjen, torej ne morem te luknje rabiti za stanovanje. Svetujte mi, kaj mi je storiti, da dobim ali stanovanje ali stanarino?«

M. v M.

Odgovor: Dragi bratel! Podatki Tvojega pisma so toli pomanjkljivi, da Ti ne morem nič kategoričnega svetovati. Praviš: »Bil sem stalno nameščen«, to se umeva tako, da sedaj nisi več tam stalno nameščen. Najbolje je, doloži mi točen prepis svojega tozadevnega dekreta, nadalje zakon, zastran službenih dohodkov učiteljstva, ki ga je deželni zbor

kranjski sklenil pred par leti, in sicer mi ga doloži le tedaj, če je v njem kakšna določba zastran stanovanja, oziroma stanarine učiteljstva.

Ako sta §§ 33. in 34. II. oddelka zakona za uravnavo pravnega razmerja učiteljev na Kranjskem z dne 29. aprila l. 1873. še v veljavi, Ti pristojajo prosto stanovanje, oziroma 20% stanarina le tedaj, če si šolski vodja. Iz Tvojega pisma pa ni razvidno, ali si šolski vodja ali ne. Navajaš sicer neki oddelki kot enorazrednico, a sam ne veš, kaj je pravzaprav ta šola. Iskal sem po različnih imenikih ter nisem v nobenem našel enorazrednice v M., temveč le 4razrednico, iz česar sklepam, da so Tvoji štirje učni oddelki kot en razred del štirirazrednice v M., da torej Ti nisi šolski vodja. Prepis Tvojega nastavnega dekreta bi mi Tvoje pravno stališče mahoma pojasnil. Da poučuješ oddelke, in sicer za oddaljene otroke, še iz tega ne sledi, da bi se ti oddelki smeli smatrati za enorazrednico. Učni načrt je morda prikrojen po enorazrednici, a oddelki niso sistemizovani kot samostalna enorazrednica.

Doloži torej zahtevano, potem ti bom znal natančno svetovati, kaj Ti je storiti, in bom vrhutega priobčil tudi neko jako važno razsodbo upravnega sodišča o tej zadevi, ki je šolske oblasti doslej še niso objavile in je učiteljstvu ostala prikrita. Koristila bo v danih slučajih vsem.

Dohtar Jona.

VII.

Vprašanje: Na šoli, na kateri službujem, vladajo čudne razmere. Ker sem provizoričen, mislijo tovariši z nadučiteljem vred, da smejo svoja nevshečna bremena natovoriti na moj hrbet. Takoj ob mojem prihodu so v prvi mesečni konferenciji sklenili, da moram jaz prevzeti telovadbo v vseh razredih ter so me vrhutega še ironično častili, češ, da si naj štejem v čast, da postanem telovadni učitelj v vseh razredih — seveda brez plače. Pokoril sem se temu konferenčnemu sklepu, ker baje po zatrdilu nadučiteljevem § 40. šolskega in učnega reda z dne 20. avgusta 1870. tako veleval. Noben tovariš ni v zameno prevzel v mojem razredu katerega drugega predmeta. Tovariši hodijo v času, ko jaz za nje telovadam, na izprehod ali pa poučujejo za plačo otroke. Preobložen sem s poukom, čutim, da mi pešajo moči. Če pojde tako naprej, moram zboleti. Prosim, kaj mi je storiti, da ovržem to nasilstvo?

Helot.

Odgovor: Primi za kopje, ki so ga nastavili Tebi, ž njim zmagaš proti njim: rabi namreč tudi Ti § 40. šolskega in učnega reda, po katerem imaš pravico oddati pri konferenciji svoj posebni glas ter zahtevati, da se zapisnik predloži okrajnemu šolskemu svetu v odločitev. Ako Ti je ta pot predolga, se oglasi osebno pri predsedniku okrajnega šolskega sveta, mu razloži zadevo in daj se uradno po zdravniku preiskati. Če preiskava dokaže, da bolehaš, boš še istega dne oproščen od telovadbe, in Tvoji tovariši bodo morali vsak v svojem razredu telovaditi.

Moj prijatelj, ki službuje na Štajarskem, mi je že večkrat pripovedoval sledeči slučaj:

»Okrajni šolski svet me je izmed 7 prošnikov ne samo zaradi dobrega izpričevala, temveč tudi zaradi tega imenoval za provizoričnega učitelja na petrazrednici v X., ker je bila moja prošnja pisana v slovenščini. Nastopivši svojo službo, je konferencija takoj sklenila, da moram prevzeti telovadbo v vseh razredih in mi je odkazala III. razr. v pouk. Z veseljem sem sprejel ta sklep; zakaj čutil sem se telovadnega učitelja

in sem si kot tak pridobil ljubezen učencev cele šole. Toda sreča je opoteča. Po trudapolnem pouku v svojem razredu sem se mučil več mesecev vsak dan še po dve uri s telovadbo, ni čuda, da sem jel od dne do dne hujšati. Obenem se mi je začelo v glavi daniti. Videl sem, da so se tovariši za moje telovadbe ali izprehajali ali pa v posebnih privatnih urah poučevali za dobro plačo, vedel sem, da so vsi sposobni za telovadbo; zato sem sklenil, se jim za podeljeno čast telovadnega učitelja lepo zahvaliti. Govoreč z vsakim posebej o tej zadevi, sem jo dobro skupil: vsak mi je namreč rekel, da moram zaradi enotnosti pouka vztrajati do konca šolskega leta. A moje moči so pešale; zato sem sklenil, da bom pri prvi mesečni konferenciji odpovedal telovadbo v vseh razredih, izvzemši v svojem. Ker so me obhajale slabosti, nisem mogel več telovadbe redno poučevati; velel sem učencem, igrati se telovadne igre, a sam sem sedel blizu njih na stolcu. Nadučitelj, s katerim sem bil prišel ne samo zaradi telovadbe, temveč tudi še zavoljo drugih zadev navzkriž, me je prišel večkrat gledat, njegovi pogledi so pomenili opomin, naj telovadam, toda jaz sem dan za dnevom upadlih in bledih lic sedel na svojem stolcu.

Pri prihodnji mesečni konferenciji je dal nadučitelj, ne da bi me vprašal po vzroku mojega sedenja, v zapisniku konstatovati, da telovadni učitelj ne telovadi, temveč mirno sedi na svojem stolcu, a učenci se igrajo. Potem je še prečital inštrukcijo deželnega šolskega sveta za telovadni pouk, pri čemer je v naglici pozabil izpustiti stavek: »Vsak razredni učitelj naj bo obenem telovadni učitelj svojega razreda.« Kakor se poprime potaplajoči vsake bilke, tako sem se jaz poprijel tega rešilnega stavka. Naznanil sem takoj, da sem bolan, da ne morem več telovaditi in da v zmislu ravno čitane inštrukcije ni moja dolžnost, telovaditi za druge, tudi tedaj ne, če bi bil zdrav. Zahteval sem, naj se to moje naznanilo zapiše v zapisnik. Toda nadučitelj me je zavrnil, da nesprejme mojega naznanila v zapisnik, da telovadbe ne morem odložiti, da nima niti on niti konferencija s tem opraviti, naj se le obrnem do okr. šol. sveta. Zavrnil me je zaradi tega na okr. šol. svet, ker si je po eni strani domišljjal, da ne bom imel poguma, storiti tega koraka, po drugi pa, da se mora glasovanje okrajnega šolskega sveta izteči njemu v prid; zakaj on je njegov član. A motil se je v meni. Prvi četrtek sem se podal k okrajnemu glavarju in mu razložil vso zadevo. Glavar me je dal takoj uradno preiskati po okrajnem zdravniku. Izročil mi je v roko ukaz na šolsko vodstvo, s katerim okrajni šolski svet oprašča od telovadbe ne samo v vseh drugih, temveč tudi v mojem razredu. Moja bolezen pa je vkljub temu tako napredovala, da sem moral po nekoliko tednih zaprositi za šesttedenski dopust, ki me je rešil grozeče jetike.

Ako je torej Tvoje zdravje v nevarnosti, se javi šolskemu vodstvu, oziroma konferenciji, in če se na Tvojo izjavo ne bodo hoteli na nobeden način ozirati, postopaj po primeru mojega štajerskega prijatelja.

Nikakor ne morem umeti, kako je vendar to, da je vkljub naši izobraženosti najti še tovarišev, ki zlorabljajo mlade sile samo zaradi svoje komodnosti. Zadeva dobi pošteno lice tam, kjer en tovariš ni sposoben za pouk kakega predmeta, ali kjer kdo prostovoljno prevzame katerikoli predmet v drugem razredu.

Dohtar Tepka.

Kaj vse klerikalci privoščijo učiteljem!

Glasi »Osrednje zaveze čeških učiteljskih društev«
»Český učitel« — prinaša članek z gorenjim naslovom. S članka se razvidi, da so si pač klerikalci povsod enaki. Mržnja do moderne šole se javlja pri njih povsod z istimi simptomi, in tako nimajo tudi češki naši tovariši postlano na rožah. Iz omenjenega članka priobčujemo nekoliko markantnih stavkov — v občudovanje.

»Učitelji« — Poglejte, prosim vas, v poteze na obrazu tega človeka, ki je to besedico izustil. Ironijo in zasmeh boste brali na njegovem obrazu. Le redkokdaj slišiš vljudno imenovanje: »Gospod učitelj.« — »Učitelji« — to je dovolj.

»Ako ti kaj reče učitelj, mu bom že pokazal!« — poučuje oče svojega »nadebudnega« rojenca, naj se učiteljevega svarila v šoli nič ne boji.

»Če bodo k meni zopet prišli tisti učitelji — pa povejte, da me ni doma«, naročuje klerikalni poslanec domačinom, ki se vselej boji učiteljske deputacije, ki bi ga opomnila njegovih obljub — pred volitvami. »Zakaj bi se razburjeval radi učiteljev!«

In tako se ozrite, kamorkoli hočete po klerikalnih vrstah, začujete izgovarjati ime »učitelj« v 99 izmed 100 slučajev vselej z zasmehovanjem, z nekako zaničljivo malomarnostjo. »Kako so imeli za norce te učitelje« — se vesele drugi. »Kaj pa še, da bi jim zopet poviševali plačo! — Človek čita skoro neprestano samo o priboljških za učitelje. Odkod pa jemati?« se togote tretji.

»Učitelj — brezverec!« To je že neprestano geslo klerikalnih lističev, ki so večinoma ustanovljeni samo za ugonabljanje moderne šole in za obsojanje ter sramotenje naprednega učiteljstva.

»Učitelju mora biti veliko na tem, da ne oskruni s svojim vedenjem svoje avtoritete, svojega ugleda!« tako poučujejo mlade kandidate na učiteljskih. — Ali, gospoda, bodite brez skrbi! Naj varuje učiteljstvo še tako skrbno svoj ugled, izpodkopavajo mu ga drugi — da, to stori drage volje vsakdo. Vzemite le v roke katerikoli letnik kakega klerikalnega lista in zgrozili se boste, kake »cvetke« so v njem nabrane o šolstvu in učiteljstvu.

Kaj hočejo klerikalci napraviti iz učitelja? — Svojega strežnika, ponižnega izvrševalca svoje volje, zvestega izpolnjevalca svojih ukazov. Šolo ima po klerikalnem nazoru smatrati učitelj kot postransko stvar, farovž in organizatorska služba, če ne celo cerkovniška — to mora biti učitelju pred vsem svetlo! Ako pa je semintja kak len župnik, naj zanj opravlja učitelj tudi krščanski nauk. Učitelj naj bi bil le igrača v rokah klerikalcev, zlasti onih v raznih farovžih.

Marsikdo je strmel nad drzovitostjo spodnjeavstrijskega »reformatorja« šolstva, Ebenhocha, ki se je drznil priporočati, naj se učitelji nastavlajo obenem tudi kot mežnarji, ali to strmenje njegovo bi bilo še večje, ako bi poznali — slovenske Ebenhoche. Imamo jih, žalibog, dovolj!

In kakšni so časih odnošaji krajnega šolskega sveta do učiteljev? Mnogi njegovi člani so si v svesti le svoje velike »važnosti« v šolstvu in tisto hočejo pokazati v prvi vrsti napram učiteljstvu. Pozabljajo, da so uprav učitelji bili, ki so jih naučili tega, kar sedaj znajo. Spominjajo se le, da so učitelja »predlagali«, ko je bilo popolniti mesto. Oni so njegovi kruhodajalci! Ta zavest jih zmeraj navdaja.

Ne pozabi torej, učiteljska stvarca, da si tem dobrotnikom dolžna hvaležnosti! Nič ne ugovarjaj, da si se izkazal